

ร่างพระราชบัญญัติการรับรองเพศ คำนำหน้านาม และการคุ้มครองบุคคล
ผู้มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ.
(นายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ พรรคก้าวไกล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
ประธานวินิจฉัยไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติการรับรองเพศ คำนำหน้านาม
และการคุ้มครองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการรับรองเพศ คำนำหน้านาม และการคุ้มครองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ

เหตุผล

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายรับรองบุคคล ผู้มีความหลากหลายทางเพศ จึงส่งผลให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะเอกสารของประเทศไทยยังคงกำหนด ให้ใช้คำนำหน้านามซึ่งถือตามเพศกำเนิด ได้แก่ เด็กชาย เด็กหญิง นาย นางสาว และนาง ส่งผลให้บุคคลข้ามเพศและผู้มีความหลากหลายทางเพศอื่น ประสบปัญหาในการแสดงตัวตน การตัดสินใจกำหนดวิถีทางเพศของตน และกระทบต่อการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ตาม กฎหมายระหว่างประเทศและหลักสิทธิมนุษยชนสากลได้รับรองเรื่องความหลากหลายทางเพศ ซึ่งยอมรับเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศและรสนิยมทางเพศที่มีความหลากหลาย ดังนั้น สมควรมีกฎหมายว่าด้วยการรับรองเพศ คำนำหน้านาม และการคุ้มครองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งมุ่งให้เกิดการคุ้มครองและรับรองสิทธิ ในเรื่องการใช้คำนำหน้านาม การระบุเพศของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ตามหลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

“บุคคลเพศกำกวม” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีเพศสรีระทั้งชายและหญิงและไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย โดยอาจหมายถึงผู้มีลักษณะสองเพศก็ได้

“หญิงข้ามเพศ” หมายความว่า บุคคลที่มีเพศกำเนิดเป็นชาย แต่เพศสภาพได้แสดงออกเป็นเพศหญิง

“ชายข้ามเพศ” หมายความว่า บุคคลที่มีเพศกำเนิดเป็นหญิง แต่เพศสภาพได้แสดงออกเป็นเพศชาย

“บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศ เพศสภาพ เพศวิถี บุคคลข้ามเพศ และบุคคลเพศกำกวม รวมถึงบุคคลที่นิยามอัตลักษณ์ทางเพศของตนที่หลากหลาย

“บุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศ” หมายความว่า บุคคลที่ไม่ต้องการนิยามว่าตนเป็นชายหรือเป็นหญิง

“ผู้ยื่นคำขอ” หมายความว่า บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งได้ยื่นคำขอให้มีการรับรองเพศ

“นายทะเบียน” หมายความว่า นายทะเบียนท้องที่ นายทะเบียนจังหวัด หรือนายทะเบียนกลาง ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบ ประกาศ หรือข้อบังคับ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจของตน

ระเบียบ ประกาศ หรือข้อบังคับตามวรรคหนึ่งนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑ การขอให้รับรองเพศ

มาตรา ๕ ให้บุคคลข้ามเพศหรือบุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศ มีสิทธิขอให้มีการรับรองเพศตามเจตจำนงอัตลักษณ์ทางเพศของตน

ให้บุคคลข้ามเพศมีสิทธิขอให้รับรองว่าเป็นเพศหญิงหรือเป็นเพศชายตามอัตลักษณ์ทางเพศหรือตามเพศสภาพของตนอันต่างจากเพศกำเนิด

ให้บุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศมีสิทธิใช้คำนำหน้านามและการขอให้ระบุเพศของตนที่ไม่ใช่เพศชายหรือเพศหญิง

มาตรา ๖ บุคคลตามมาตรา ๕ ที่มีความประสงค์จะขอให้รับรองเพศ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) ไม่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้ที่อยู่ในระหว่างต้องโทษจำคุกในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญา

(๓) ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้รับโทษจำคุกในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา หรือในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(๔) ไม่เป็นผู้ที่มีรายชื่อในฐานข้อมูลอาชญากรรมข้ามชาติในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศหรือการค้ามนุษย์

มาตรา ๗ ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา ๕ มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ และมีได้เป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส มีความประสงค์จะขอให้รับรองเพศ การขอให้รับรองเพศของบุคคลดังกล่าวต้องแนบเอกสารดังต่อไปนี้ พร้อมกับการยื่นคำขอให้รับรองเพศตามมาตรา ๙ ด้วย

(๑) เอกสารรับรองจากจิตแพทย์จำนวนหนึ่งคน ซึ่งได้รับรองว่าผู้ยื่นคำขอมีความพร้อมทางด้านจิตใจ และมีความประสงค์ที่จะดำรงชีวิตต่อไปในเพศที่จะขอให้รับรอง

(๒) เอกสารแสดงการยินยอมให้มีการรับรองเพศและการเปลี่ยนคำนำหน้านามของบิดามารดา หรือผู้ปกครองของผู้ยื่นคำขอ

เอกสาร (๑) และ (๒) ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยแบบเอกสาร (๑) ต้องได้รับความเห็นชอบจากแพทยสภาก่อนประกาศด้วย

หมวด ๒

การยื่นคำขอให้รับรองเพศ การระบุคำนำหน้านาม และการระบุเพศในเอกสารราชการ

มาตรา ๘ ในการยื่นคำขอให้รับรองเพศตามมาตรา ๙ ให้บุคคลตามมาตรา ๕ หรือบุคคลตามมาตรา ๗ ที่มีความประสงค์จะขอให้รับรองเพศ ลงลายมือชื่อรับรองในเอกสารประกาศเจตจำนง อัตลักษณ์ทางเพศว่าตนมีเพศสภาพไม่สอดคล้องกับเพศกำเนิดและต้องการดำเนินชีวิตตามเพศสภาพที่ตนขอให้รับรอง ทั้งนี้ ให้ระบุอัตลักษณ์ทางเพศหรือเพศสภาพที่จะขอให้รับรองไว้ให้ชัดเจนในเอกสารดังกล่าวด้วย

เอกสารประกาศเจตจำนงอัตลักษณ์ทางเพศตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๙ ให้บุคคลตามมาตรา ๕ หรือบุคคลตามมาตรา ๗ แล้วแต่กรณี ที่มีความประสงค์จะขอให้
รับรองเพศ ยื่นคำขอให้รับรองเพศพร้อมแนบเอกสารตามมาตรา ๘ หรือเอกสารตามมาตรา ๗ และเอกสาร
ตามมาตรา ๘ แล้วแต่กรณี ต่อนายทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนในท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านตามกฎหมาย
ว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

ในกรณีที่บุคคลข้ามเพศยื่นคำขอให้รับรองเพศตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนตรวจสอบคำขอและเอกสาร
ที่เกี่ยวข้อง หากเอกสารครบถ้วนและถูกต้อง ให้นายทะเบียนออกหนังสือสำคัญแสดงการรับรองเพศให้แก่ผู้ยื่น
คำขอ โดยให้นายทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำนำหน้านามและเพศของผู้ยื่นคำขอให้ถูกต้องตรงกันกับเพศที่
ขอรับรองในระบบฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร และให้ถือว่าผู้ยื่นคำขอได้รับการรับรองเพศตามเจตจำนง
อัตลักษณ์ทางเพศ

ในกรณีที่บุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศยื่นคำขอให้รับรองเพศตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียน
ตรวจสอบคำขอและเอกสารที่เกี่ยวข้อง หากเอกสารครบถ้วนและถูกต้อง ให้นายทะเบียนออกหนังสือสำคัญ
แสดงการรับรองเพศให้แก่ผู้ยื่นคำขอ โดยให้นายทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำนำหน้านามของผู้ยื่นคำขอเป็น
“นาม” ส่วนข้อมูลเพศของผู้ยื่นคำขอ ให้นายทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพศของผู้ยื่นคำขอเป็น “เพศหลากหลาย”
ในระบบฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร และให้ถือว่าผู้ยื่นคำขอได้รับการรับรองเพศตามเจตจำนงอัตลักษณ์ทางเพศ

ใบคำขอให้รับรองเพศตามวรรคหนึ่ง และหนังสือสำคัญแสดงการรับรองเพศตามวรรคสอง และวรรคสาม
ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๐ ให้บุคคลที่ได้รับการรับรองเพศตามมาตรา ๙ วรรคสอง หรือมาตรา ๙ วรรคสาม แล้วแต่กรณี
ยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ออกเอกสาร ให้จัดทำเอกสารหรือให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลใน
เอกสาร ทั้งนี้ เพื่อให้ข้อมูลคำนำหน้านามและเพศตรงกับเพศที่ตนได้รับการรับรอง ในเอกสาร ดังต่อไปนี้

(๑) ทะเบียนบ้าน

(๒) บัตรประจำตัวประชาชน

(๓) สูติบัตรหรือสำเนาสูติบัตร

(๔) หนังสือเดินทาง

(๕) ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์

(๖) เอกสารสิทธิ หรือเอกสารราชการอื่นใดที่หน่วยงานของรัฐออกให้ตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ
ข้อบังคับ หรือคำสั่ง

ให้บุคคลตามวรรคหนึ่งยื่นคำขอให้ออกเอกสาร ให้จัดทำเอกสาร หรือให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลใน
เอกสารตาม (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕) ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการรับรองเพศ ทั้งนี้ บุคคล
ที่ได้รับการรับรองเพศตามมาตรา ๙ วรรคสาม จะไม่ยื่นคำขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลเพศ ในเอกสาร (๓) ก็ได้

ให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบออกเอกสาร จัดทำเอกสาร หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลง
ข้อมูลในเอกสารตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้ยื่นคำขอ โดยต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้น
ภายในระยะเวลาตามที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นกำหนดไว้

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่บุคคลซึ่งเคยยื่นคำขอและได้รับการรับรองเพศตามมาตรา ๙ มาก่อนแล้ว มีความประสงค์จะขอให้รับรองเพศของตนใหม่ ให้ยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจเหนือ ภูมิลำเนาของผู้ร้องเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ขอรับรองเพศใหม่ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้ร้องต้องระบุเหตุผลในคำร้องขอให้รับรองเพศของตนใหม่ให้ชัดเจน และต้องแนบเอกสารรับรองจากจิตแพทย์ตามมาตรา ๗ (๑) ประกอบคำร้องด้วย

ในกรณีที่ศาลพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้องและไตสวนพยานที่เกี่ยวข้องแล้ว รับฟังได้ว่าการยื่นคำร้องเป็นไปโดยสุจริตและมีเหตุอันควรอนุญาต ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ร้อง ยื่นคำขอให้รับรองเพศใหม่ โดยศาลเยาวชนและครอบครัวจะวางข้อกำหนดให้ผู้ร้องหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กับการรับรองเพศปฏิบัติหรือดำเนินการให้เป็นตามคำสั่งอนุญาตไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้

ให้บุคคลซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งอนุญาตให้ยื่นคำขอรับรองเพศใหม่ตามวรรคสาม ยื่นคำสั่ง ศาลดังกล่าวประกอบคำขอให้รับรองเพศ ตามมาตรา ๙ ต่อไปด้วย

ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับกับกรณีการขอให้รับรองเพศใหม่ ในครั้งถัดไปของบุคคลที่ศาลเคยมีคำสั่งอนุญาตให้ขอรับรองเพศใหม่ในครั้งก่อนแล้ว ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๒ การยื่นคำขอและการยื่นคำร้องตามหมวดนี้เป็นสิทธิเฉพาะตัว

หมวด ๓

สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลข้ามเพศ

มาตรา ๑๓ ให้บุคคลข้ามเพศที่ได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้มีสิทธิตามเพศสภาพที่ตน ได้รับการรับรองและให้มีสิทธิ ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสิทธิด้านสุขภาพตามเพศกำเนิดและมีสิทธิด้านสุขภาพของบุคคลข้ามเพศ
- (๒) มีสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับแรงงานหญิง
- (๓) มีสิทธิในการยุติการตั้งครรภ์ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา
- (๔) มีสิทธิในการใช้พื้นที่สาธารณะ รวมทั้งมีสิทธิในการใช้หรือได้รับบริการสาธารณะตามเพศที่ได้รับการ รับรอง
- (๕) มีสิทธิในการแข่งขันกีฬาตามเพศสภาพ แต่ให้เป็นไปตามเงื่อนไขของความเสมอภาค ความปลอดภัย และความได้เปรียบเสียเปรียบในการแข่งขันกีฬาแต่ละประเภท

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ ในหน่วยงานของรัฐ นักเรียน หรือนักศึกษาในสถานศึกษาต้องแต่งกายและไว้ทรงผมตามเพศกำเนิดให้เจ้าหน้าที่ ในหน่วยงานของรัฐ นักเรียน หรือศึกษาดังกล่าวซึ่งเป็นบุคคลข้ามเพศที่ได้รับการรับรองเพศตาม พระราชบัญญัตินี้ มีสิทธิแต่งกายและไว้ทรงผมตามเพศที่ได้รับการรับรอง

ในกรณีที่สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐได้มีการจัดการเรียนการสอน การดำเนินกิจกรรม หรือโครงการ ซึ่งจำเป็นต้องกระทำโดยมีการแบ่งแยกเพศกำเนิดหญิงหรือชาย สถานศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐนั้น จำต้องปฏิบัติหรือดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมตามเพศสภาพและอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคลข้ามเพศ ตลอดจนจัดให้อยู่ในพื้นที่ปลอดภัยในระหว่างการจัดการเรียนการสอน ดำเนินกิจกรรม หรือโครงการนั้นด้วย ทั้งนี้ ไม่ว่าบุคคลข้ามเพศนั้นจะได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้แล้วหรือไม่

มาตรา ๑๕ ให้บุคคลข้ามเพศที่ได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ ได้รับยกเว้นไม่ต้องเข้ารับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหารหญิงข้ามเพศที่ได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ ได้รับการยกเว้นการบังคับตามกฎหมายว่าด้วยกำลังพลสำรอง

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่บุคคลข้ามเพศมีคู่สมรส หากปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ภายหลังการสมรส ให้ถือเป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่จะมีหลักฐานแสดงการได้รับคำยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่บุคคลข้ามเพศซึ่งได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นบุคคลซึ่งยังมีลักษณะตามเพศกำเนิด ในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงและปฏิบัติตามสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้สอดคล้องกับเพศกำเนิดของบุคคลข้ามเพศรายดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้ต้องขังเป็นชายข้ามเพศและเป็นผู้ที่ยังไม่ได้ผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะเพศ ให้กรมราชทัณฑ์จัดให้อยู่ในเรือนจำหรือสถานที่คุมขังหญิง แต่หากผู้ต้องขังเป็นชายข้ามเพศและเป็นผู้ที่ได้ผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะเพศแล้ว ให้กรมราชทัณฑ์จัดให้อยู่ในเรือนจำหรือสถานที่คุมขังชาย แต่ต้องจัดให้อยู่ในพื้นที่พิเศษเป็นสัดส่วน เฉพาะ หรือจัดให้อยู่ในสถานพยาบาลในเรือนจำหรือสถานที่คุมขังนั้น ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ต้องขังและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่ผู้ต้องขังเป็นชายข้ามเพศมีการตั้งครรภ์ ให้กรมราชทัณฑ์ปฏิบัติต่อชายข้ามเพศดังกล่าว เช่นเดียวกับผู้ต้องขังหญิง

ในกรณีที่ผู้ต้องขังเป็นหญิงข้ามเพศและเป็นผู้ที่ยังไม่ได้ผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะเพศ ให้กรมราชทัณฑ์จัดให้อยู่ในเรือนจำหรือสถานที่คุมขังชาย แต่ต้องจัดให้อยู่ในพื้นที่พิเศษเป็นสัดส่วนเฉพาะ หรือจัดให้อยู่ในสถานพยาบาลในเรือนจำหรือสถานที่คุมขังนั้น เว้นแต่ผู้ต้องขังรายดังกล่าวเป็นผู้ที่ได้ผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะเพศแล้ว ให้กรมราชทัณฑ์จัดให้อยู่ในเรือนจำหรือสถานที่คุมขังหญิง ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ต้องขังและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ให้ผู้ต้องขังซึ่งเป็นชายข้ามเพศ หรือเป็นหญิงข้ามเพศ มีสิทธิได้รับบริการด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของบุคคลข้ามเพศนั้น

การดำเนินการตามวรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า ให้เป็นไปหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๑๘ การที่บุคคลข้ามเพศได้รับการรับรองเพศและได้เปลี่ยนคำนำหน้านามและเพศ ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่กระทบกระเทือนสิทธิ หน้าที่ และความสัมพันธ์ในฐานะบิดามารดากับบุตรที่มีอยู่เดิม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หมวด ๔

สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศ

มาตรา ๑๙ ให้บุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศที่ได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ มีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามเพศกำเนิด

มาตรา ๒๐ ให้บุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศที่ได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากจะมีสิทธิได้รับบริการด้านสุขภาพและสิทธิในการรักษาพยาบาลตามเพศกำเนิดแล้ว ให้ได้รับและมีสิทธิดังกล่าวตามที่กำหนดไว้สำหรับบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศด้วย

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่บุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศที่ได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นผู้ที่มีเพศกำเนิดเป็นชาย และได้เข้าเป็นทหารกองประจำการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร ให้กระทรวงกลาโหมออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการฝึก การประจำการ เป็นการเฉพาะสำหรับบุคคลกลุ่มดังกล่าว ทั้งนี้ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับเพศสภาพและความปลอดภัย

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่บุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศที่ได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นผู้ต้องขัง ให้กรมราชทัณฑ์จัดให้อยู่ในเรือนจำหรือสถานที่คุมขังตามเพศกำเนิด แต่ต้องจัดให้อยู่ในพื้นที่พิเศษเป็นสัดส่วนเฉพาะ โดยให้คำนึงถึงความปลอดภัยและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ให้ผู้ต้องขังซึ่งเป็นบุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศตามวรรคหนึ่ง มีสิทธิได้รับบริการด้านสุขภาพสำหรับบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง และวรรคสอง ให้เป็นไปหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๓ การที่บุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศได้รับการรับรองเพศและได้เปลี่ยนคำนำหน้านามและเพศตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่กระทบกระเทือนสิทธิ หน้าที่ และความสัมพันธ์ในฐานะบิดามารดากับบุตรที่มีอยู่เดิมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หมวด ๕

สิทธิในมาตรการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ

มาตรา ๒๔ ให้บุคคลข้ามเพศและบุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศที่ได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ มีสิทธิในสวัสดิการ หรือมาตรการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศใด ๆ ที่หน่วยงานของรัฐกำหนดหรือประกาศรับรองให้ตามเพศกำเนิด

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ชายข้ามเพศเป็นบุคคลที่มีฐานะเป็นลูกหนี้หรือมีภาระผูกพันกับสถาบันการเงินหรือกองทุน หรือได้รับมาตรการช่วยเหลือทางการเงินจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งการมีภาระผูกพันหรือการได้รับสิทธิช่วยเหลือดังกล่าวเป็นกรณีที่เกิดเนื่องมาจากการที่ตนมีเพศกำเนิดหญิง ให้ชายข้ามเพศที่ได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ยังคงมีภาระผูกพันดังกล่าวต่อไปจนกว่าจะชำระหนี้เสร็จสิ้นหรือพ้นจากภาระผูกพันดังกล่าว

หมวด ๖

บุคคลเพศกำกวม

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่ทารกที่คลอดออกมามีเพศกำกวม ห้ามมิให้แพทย์ผ่าตัดเพื่อเลือกเพศให้ทารก และห้ามมิให้ระบุเพศทารกดังกล่าวในหนังสือรับรองการเกิด

ลักษณะและอาการของทารกเพศกำกวมที่แพทย์มีความจำเป็นต้องผ่าตัดเลือกเพศเพื่อให้ทารกมีชีวิตรอดตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของแพทยสภา

มาตรา ๒๗ การแจ้งเกิดทารกเพศกำกวมซึ่งแพทย์มิได้ผ่าตัดเพื่อเลือกเพศตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรออกสูติบัตรและเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านโดยไม่ต้องระบุเพศและค่านำหน้านามให้แก่ทารกเพศกำกวม

มาตรา ๒๘ ห้ามมิให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้แพทย์ผ่าตัดเลือกเพศให้กับทารกเพศกำกวม เว้นแต่ได้รับคำวินิจฉัยและข้อแนะนำจากแพทย์ว่ามีความจำเป็นต้องผ่าตัดเลือกเพศเพื่อให้ทารกเพศกำกวมนั้นมีชีวิตรอด

ในกรณีที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองได้รับคำวินิจฉัยและข้อแนะนำจากแพทย์ตามวรรคหนึ่งแล้ว แต่ไม่ยินยอมให้แพทย์ผ่าตัดเลือกเพศทารกตามคำวินิจฉัยและข้อแนะนำดังกล่าว ในกรณีเช่นนี้ ความเสียหายหรือผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดขึ้นกับทารก หรือผลกระทบด้านอื่นอันเป็นผลโดยตรงจากการไม่ยินยอมให้แพทย์ผ่าตัดเลือกเพศทารก มิให้ถือเป็นความรับผิดชอบของแพทย์

มาตรา ๒๙ เด็กเพศกำกวมเมื่อมีอายุครบเจ็ดปีบริบูรณ์ขึ้นไปมีสิทธิเลือกหรือไม่เลือกค่านำหน้านามในบัตรประจำตัวประชาชน

ในกรณีที่เด็กเพศกำกวมตามวรรคหนึ่งมีความประสงค์เลือกค่านำหน้านามเด็กชายหรือเด็กหญิงอย่างใดอย่างหนึ่งในบัตรประจำตัวประชาชน ให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการออกบัตรประจำตัว

ประชาชนและการทะเบียนราษฎร ออกบัตรประจำตัวประชาชน และแก้ไขหรือระบุเพศกำเนิด ในสูติบัตร และทะเบียนบ้าน ให้สอดคล้องกับค่านำหน้านาม

ในกรณีที่เด็กเพศกำกวมตามวรรคหนึ่งไม่ประสงค์เลือกระบุค่านำหน้านามเด็กชายหรือเด็กหญิง ให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบออกบัตรประจำตัวประชาชนโดยไม่ระบุค่านำหน้านาม และไม่ต้องแก้ไขข้อมูลเพศในสูติบัตร และในทะเบียนบ้านของเด็กเพศกำกวม

มาตรา ๓๐ ในกรณีที่บุคคลเพศกำกวมรายใดยังมีได้เลือกค่านำหน้านามเด็กชายหรือเด็กหญิงเมื่อตนมีอายุครบเจ็ดปีบริบูรณ์ขึ้นไป เมื่อบุคคลเพศกำกวมรายนั้นมีอายุครบสิบห้าปีบริบูรณ์ขึ้นไปแล้ว ให้มีสิทธิเลือกหรือไม่เลือกค่านำหน้านามชายหรือนางสาวอย่างใดอย่างหนึ่งในบัตรประจำตัวประชาชน

ให้นำความในวรรคสองและวรรคสามของมาตรา ๒๙ มาใช้บังคับกับการออกบัตรประจำตัวประชาชน และการแก้ไขสูติบัตรและทะเบียนบ้านให้แก่บุคคลเพศกำกวมที่มีอายุครบสิบห้าปีบริบูรณ์ขึ้นไปตามวรรคหนึ่ง ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๓๑ ในกรณีที่เด็กเพศกำกวม หรือบุคคลเพศกำกวม ได้เลือกค่านำหน้านามตามมาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง แล้วแต่กรณี หากประสงค์จะเปลี่ยนค่านำหน้านามที่ตนได้เลือกไว้ ดังกล่าว ให้ยื่นคำร้องขออนุญาตเปลี่ยนเพศและเปลี่ยนค่านำหน้านามต่อศาลเยาวชนและครอบครัวและให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๒ ให้บุคคลเพศกำกวมที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์มีสิทธิเข้ารับการศึกษาศึกษาในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งเป็นสถานศึกษาที่รับเฉพาะบุคคลเพศกำเนิดชายหรือสถานศึกษาที่รับเฉพาะบุคคลเพศกำเนิดหญิงตามเจตจำนงอัตลักษณ์ทางเพศของตน

มาตรา ๓๓ ให้บุคคลเพศกำกวมมีสิทธิเข้ารับการศึกษาศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาอันเป็นสถาบันที่ให้การศึกษอาบรมวิชาชีพเฉพาะทางและเป็นสถาบัน ที่รับเฉพาะบุคคลเพศกำเนิดชายหรือบุคคลเพศกำเนิดหญิงเข้าศึกษาอบรมตามเจตจำนงอัตลักษณ์ทางเพศของตน

มาตรา ๓๔ ให้บุคคลเพศกำกวมมีสิทธิสมัครและเข้ารับการศึกษาศึกษาเป็นนักศึกษาวิชาทหารตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร

มาตรา ๓๕ ให้บุคคลเพศกำกวมมีสิทธิสมัครและเข้ารับการศึกษาศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านการทหารหรือด้านตำรวจ เพื่อให้บุคคล ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาดังกล่าวเข้ารับราชการทหารหรือรับราชการตำรวจ

มาตรา ๓๖ ให้บุคคลเพศกำกวมมีสิทธิสมัครงานและเข้าทำงานในส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐอื่น ซึ่งประกาศรับสมัครและกำหนดลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ตามเพศกำเนิด โดยให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐอื่นนั้น พิจารณารับสมัครบุคคลเพศกำกวมตามเพศสภาพที่แสดงออก

หมวด ๗
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๓๗ ผู้ใดยื่นคำขอ หรือยื่นคำร้องตามมาตรา ๙ มาตรา ๑๐ หรือมาตรา ๑๑ โดยใช้หรืออ้าง หรือนำเสนอเอกสารปลอม หรือเอกสารอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๘ จิตแพทย์ผู้ได้ออกเอกสารรับรองตามมาตรา ๗ (๑) หรือมาตรา ๑๑ วรรคสอง อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๙ บุคคลที่ได้รับการรับรองเพศตามมาตรา ๙ วรรคสอง หรือมาตรา ๙ วรรคสาม ผู้ใดไม่ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๐ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๔๐ สถานศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐใด ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท

มาตรา ๔๑ แพทย์ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๒ สถานศึกษาใดละเมิด กีดกัน หรือกระทำด้วยประการใดเพื่อไม่ให้บุคคลเพศก้ำวมสมัคร หรือเข้ารับการศึกษาในสถานศึกษาตามมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ หรือมาตรา ๓๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท

มาตรา ๔๓ ผู้ใดขอรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเจตนาหลีกเลี่ยงการรับราชการทหาร หรือเจตนาไม่ปฏิบัติตามหน้าที่รับราชการทหารตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๔ ผู้ใดกระทำการโดยทุจริตเพื่อให้ตนได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ และได้ใช้ หรือได้รับสิทธิหรือสวัสดิการตามมาตรการส่งเสริมสิทธิสตรี หรือมาตรการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และต้องชดใช้ความเสียหายรวมทั้งคืนสิทธิที่ตนได้รับไป

.....

.....

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติการรับรองเพศ คำนำหน้านาม
และการคุ้มครองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ
พ.ศ.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับคณะได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการรับรองเพศ คำนำหน้านาม และการคุ้มครองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ต่อสภาผู้แทนราษฎร และได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติตามข้อ ๑๑๐ ของข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังต่อไปนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายรับรองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ จึงส่งผลให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะเอกสารของรัฐไทยยังคงกำหนดให้ใช้คำนำหน้านามซึ่งถือตามเพศกำเนิด ได้แก่ เด็กชาย เด็กหญิง นาย นางสาว และนาง ส่งผลให้บุคคลข้ามเพศและผู้มีความหลากหลายทางเพศอื่นประสบปัญหาในการแสดงตัวตน การตัดสินใจกำหนดวิถีทางเพศของตน และกระทบต่อการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ตาม กฎหมายระหว่างประเทศและหลักสิทธิมนุษยชนสากลได้รับรองเรื่องความหลากหลายทางเพศ ซึ่งยอมรับเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศและรสนิยมทางเพศที่มีความหลากหลาย ดังนั้น สมควรมีกฎหมายว่าด้วยการรับรองเพศ คำนำหน้านาม และการคุ้มครองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งมุ่งให้เกิดการคุ้มครองและรับรองสิทธิในเรื่องการใช้คำนำหน้านาม การระบุเพศของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ตามหลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติการรับรองเพศ คำนำหน้านาม และการคุ้มครองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. มีทั้งหมด ๔๔ มาตรา ๗ หมวด มีสาระสำคัญดังนี้

๒.๑ กำหนดนิยามของคำว่าเพศสภาพ เพศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศ เอกสารประกาศเจตจำนงอัตลักษณ์ทางเพศ บุคคลข้ามเพศ บุคคลเพศกำกวม หญิงข้ามเพศ ชายข้ามเพศ บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ บุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศ

๒.๒ หมวด ๑ กำหนดเกี่ยวกับการขอให้รับรองเพศ โดยให้บุคคลมีสิทธิขอให้มีการรับรองเพศตามเจตจำนงอัตลักษณ์ทางเพศ มีสิทธิใช้คำนำหน้านามและการขอให้ระบุเพศของตนที่ไม่ใช่เพศชายหรือเพศหญิง การขอให้รับรองเพศของบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์

๒.๓ หมวด ๒ กำหนดวิธีการดำเนินการ รายการเอกสาร และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำขอให้รับรองเพศ การระบุค่านำหน้านาม และการระบุเพศในเอกสารราชการ

๒.๔ หมวด ๓ กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลข้ามเพศ

๒.๕ หมวด ๔ กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลผู้มีความหลากหลายอัตลักษณ์ทางเพศ

๒.๖ หมวด ๕ กำหนดสิทธิในมาตรการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ เช่น สิทธิในสวัสดิการ มาตรการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศใด ๆ ที่หน่วยงานของรัฐกำหนดหรือประกาศรับรองให้ตามเพศกำเนิด เป็นต้น และกำหนดภาระผูกพันทางการเงินของชายข้ามเพศ

๒.๗ หมวด ๖ กำหนดเกี่ยวกับบุคคลที่มีเพศกำกวม ตั้งแต่ทารกที่คลอดออกมามีเพศกำกวม เด็กเพศกำกวม ไปจนถึงบุคคลเพศกำกวม ในด้านสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการเลือกเพศ สิทธิในการเลือกค่านำหน้านาม สิทธิในการเปลี่ยนค่านำหน้านาม สิทธิเข้ารับการศึกษาศึกษา สิทธิสมัครงานและเข้าทำงานใน ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐอื่น

๒.๘ หมวด ๗ กำหนดโทษสำหรับกรณี ดังต่อไปนี้

๒.๘.๑ กรณียื่นคำขอโดยใช้หรืออ้างหรือนำเสนอเอกสารปลอม หรือเอกสารอันเป็นเท็จ

๒.๘.๒ กรณีจิตแพทย์ออกเอกสารรับรองอันเป็นเท็จ

๒.๘.๓ กรณีบุคคลที่ได้รับการรับรองเพศไม่ดำเนินการตามที่กำหนดไว้

๒.๘.๔ กรณีสถานศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐใด ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้

๒.๘.๕ กรณีแพทย์ผ่าตัดเพื่อเลือกเพศให้ทารกและระบุเพศทารกในหนังสือรับรองการเกิด

๒.๘.๖ กรณีสถานศึกษาละเมิด กีดกัน หรือกระทำด้วยประการใดเพื่อไม่ให้บุคคลเพศกำกวมสมัครหรือเข้ารับการศึกษาศึกษาในสถานศึกษา

๒.๘.๗ กรณีผู้ขอรับรองเพศมีเจตนาหลีกเลี่ยงการรับราชการทหาร หรือเจตนาไม่ปฏิบัติตามหน้าที่รับราชการทหารตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

๒.๘.๘ กรณีกระทำการโดยทุจริตเพื่อให้ตนได้รับการรับรองเพศตามพระราชบัญญัตินี้ และได้ใช้หรือได้รับสิทธิหรือสวัสดิการตามมาตรการส่งเสริมสิทธิสตรี หรือมาตรการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ